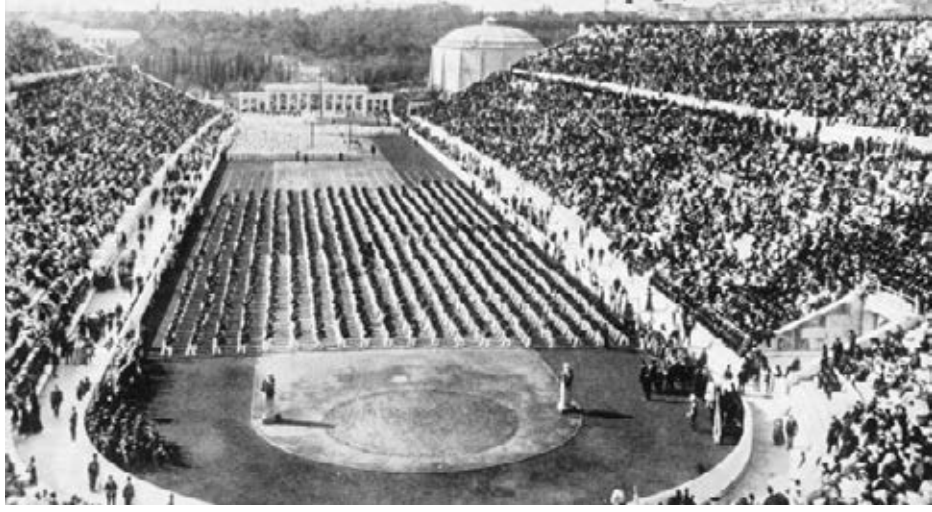

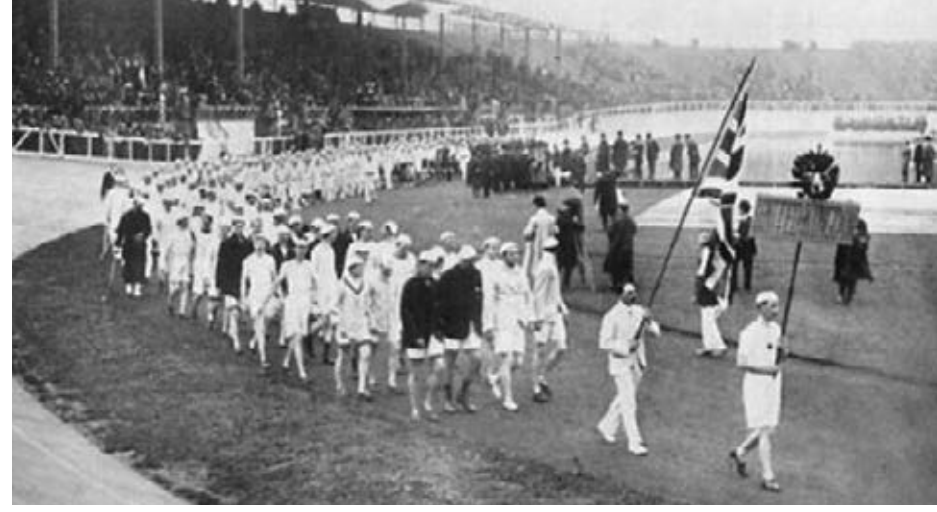
XXXIII PARIS Yay Olimpiya Oyunları

İdmansevərlərin böyük həyəcanla gözlədiyi ən gəlib çatır. İyulun 26-da Fransanın paytaxtı Parisdə 33-cü Yay Olimpiya Oyunları start götürəcək. Olimpiadanın tarixinə nəzər yetirdikdə qədim Yunanıstanda hələ 28 əsr bundan əvvəl kimin daha güclü, çevik və cəld olduğunu aşkara çıxarmaq üçün atletlərin yarışları keçirilirdi. Elə bu səbəbdən ən böyük və məşhur idman yarışları Olimpiya şəhərində təşkil olunurdu. Ona görə də həmin oyunlar Olimpiya Oyunları adlanırdı. Yunanıstanda bu, ən böyük bayram hesab olunurdu və hər 4 ildən bir (1417 gün) keçirilirdi.

"Afinə-1896"

"London-1908"

"Paris-1900"

Qədim idman festivalı

Qədim Olimpiya Oyunlarının yaranmasından söz açarkən vurğulamaq lazımdır ki, o dövrdə bu, bir növ dinə sitayiş, ibadət nəzəriyyəsinə əsaslanırdı və stadion, teatr və məbəd müqəddəs yer sayılırdı. İki şəhərdə - Olimpiya və Delfidə hər dörd ildən bir keçirilən Olimpiya Oyunlarının yaranma tarixi ilə bağlı günümüzdə qədər gəlib çatmış bir sıra rəvayətlər mövcuddur.

Onların birində qeyd olunur ki, Olimpiya Oyunları ilk dəfə eramızdan əvvəl 776-cı ildə Yunanıstanda Olimpiya şəhərində Zevsin şərifinə keçirilməyə başlanmışdı. Olimpiada beş gün ərzində keçirilirdi - 1-ci və 5-ci günlər təntənəli mərasimlərlə, qalan günlər isə idman yarışlarına həsr edilirdi.

Digər rəvayətə görə, Ellada hökmdarı İft Sparta hökmdarı Lıkurqla müqavilə bağlayır və bu şərfə dostluq bayramı keçirmək qərarı alınır. Müəyyən müddət keçdikdən sonra Ellada torpağında bütün hərbi əməliyyatlar dayanırdı. Oyunların keçirilməsi mərasimi əmək, məişət və sülh rəmzinə çevrilirdi.

Klassik dövr (e.ə. V-IV əsrlər) Olimpiya Oyunlarının proqramına ikitəkərli arabalarda yürüş, yumruq döyüşü, beşnövlüklük (qaçış, nizə və disk tullamaq, uzununa tullamaq, güləş), həmçinin incəsənət müsabiqələri və sairə daxil idi.

Lakin müasir Olimpiya Oyunlarının tarixin sınağından keçərək bugünkü günə gəlib çatmasında ən böyük rol fransız pədaqoq Baron Pyer de Kubertenə məxsusdur. Tarixi araşdırmalarda yer alan mənbələrə əsasən, o, bu zaman Olimpiya ideyalarını dövrünün rəngindən, sosial, siyasi, dini əqidəsindən və idmana daxil olmayan digər amillərdən asılı olmayaraq, bütün qitələrin atletləri arasında vicdanlı idman mübarizəsinin simvolu kimi qəbul etmişdir.

Bir faktı da unutmayaq ki, Kubertenə qədər Olimpiya Oyunlarının bərpası ilə məşğul olanlar arasında İtaliyanın görkəmli dövlət xadimi Mateo Palmiyer də var. O, hələ intibah dövründə antik Olimpiya Oyunlarının bərpası ilə məşğul olmuşdur. Sonrakı cəhdlər isə ingilis alimləri Robero Dovero və Jilberta Vestan (1703-cü və 1756-cı illər) tərəfindən edilmişdir. Hətta J.Vestan özünün doktorluq dissertasiyasını bu mövzuya həsr etmişdir.

26 əsrlik fasilədən sonra yenidən Yunanıstanda

Müasir Olimpiya Oyunlarının yaranması ilə bağlı ən uğurlu təşəbbüs XIX əsrin sonlarında qeydə alınır. Belə ki, fransızlar gənclərin fiziki təbiiyyətini artırmaq üçün Yunanıstanda qədim idman yarışlarını bərpa etmək ideyasını həyata keçirməyə imkan yaradır.

1894-cü ilin iyun ayında Sorbon Universitetinin akt salonunda Pyer de Kuberten 13 ölkənin 79 nümayəndəsi qarşısında Olimpiya Oyunları

nın təşkilini və Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi (BOK) yaradılması layihəsi ilə çıxış edir. Təsis konqresi Kubertenin təklifini bəyənir. Olimpiya hərəkatına rəhbərlik və oyunların təşkilini üçün həmin il iyunun 23-də Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi yaradılır. Onun tərkibinə konqresdə iştirak edən ölkələrin nümayəndələri - fransız, yunan, ingilis, rus, İsveç, amerikalı, ispan və macarlar səs verirlər. Təsis konqresi Kubertenin Olimpiya oyunlarının əsas prinsiplərini, qayda və müddəalarının xartiyasını bəyənir. Konqres Olimpiya Oyunlarını antik ənənələr üzrə - dörd ildə bir dəfə keçirməyi qərar alır.

Qəbul edilmiş qərardan sonra Kuberten müasir dövrün I Olimpiya Oyunlarını 1900-cü ildə Parisdə keçirməyi təklif edir. Hamı buna səs verir. Lakin Yunanıstan nümayəndəsi, məşhur şair və tərcüməçi Demetrios Vikelas olimpiadaya 6 il gözləməyərək ilk oyunları 1896-cı ildə keçirməyi təklif edir: "Qoy Paris oyunları 1900-cü ildə keçirsin. Məgər ellinlər torpağı, antik olimpiadalar beşiyi Olimpiya Oyunlarını bundan dörd il əvvəl keçirməyə layiq deyilirmi?" Bu çıxışdan sonra təklif qəbul olunur. BOK-un ilk prezidenti D.Vikelas, baş katib isə baron Pyer de Kuberten seçilir (O həm də 1896-cı ildən 1925-ci ilədək Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin prezidenti olmuşdur).

Beləliklə, Birinci Olimpiya Xartiyası təsdiq olunur və Olimpiya Oyunlarının müddəti və keçirilmə yeri müəyyən edilir. İlk Olimpiya Oyunları 1896-cı ildə Yunanıstanın paytaxtı Afinə şəhərində keçirilirdi.

Olimpiya məşəli

Olimpiya Oyunlarında qaldırılan bayraqla yanaşı, açılış günü stadionda yandırılan məşəl də yadda qalır. Ənənəyə görə, məşəlin alovu Yunanıstanın Afinə şəhəri yaxınlığında yerləşən Olimpiya məbəbindən götürülür. Bundan sonra xüsusi seçilən oğlan və qızlar məşəli Olimpiya Oyunları keçirilən şəhərə doğru qaça-qaça bir-birilərinə ötürürlər. Son anda məşəl adlı-sanlı bir idmançıya verilir və o, stadionda daxil olub Olimpiya Oyunlarının məşəlini yandırır. Bu məşəl yarışların açılışından bağlanışına qədər söndürülmür.

İlk Olimpiya Oyunlarında stadiondakı məşəli, əsasən, kişi idmançı yandırır. Qadın idmançıları arasında isə ilk dəfə bu şərfə 1968-ci ildə Meksikada keçirilən Olimpiyada meksikalı Enriketta Basilio Sotelo layiq görülmüşdür. Maraqlıdır ki, BOK rəhbərliyi məşəli əlində tutan idmançını seçəndə əsasən onun ad-sanına, qazandığı uğurlara və yarışıqlı olmasına fikir verirdi. Ancaq 1958-ci ildə Melburn Olimpiyadasında məşəli 18 yaşlı, heç kim

"Afinə-2004"

min tanımadığı avstraliyalı Ronald Klark yandırmışdı. 8 il sonra isə Tokioda məşəli yandırmaq hüququ Yaponiyanın Xirosima şəhərinə atom bombası düşən gün anadan olmuş İosinori Sakaiyə verilmişdi.

Olimpiya andı

"Bütün idmançılar adından mən Olimpiya Oyunlarında idman qanunlarına hörmət edib,

əsl idman ruhunda və komandalımızın uğurunu düşünərək çıxış edəcəyimə and içirəm!" İlk dəfə 1920-ci ildə Antverpendə keçirilən olimpiyada yerli qılıncoynadan Viktor Buan bu andı söyləmişdi. Və həmin vaxtdan indiyədək Olimpiya Oyunlarında hər bir idmançı bu yarışların həmin qanunlarla keçiriləcəyinə and içir. 1968-ci ildə Meksikada keçirilən Olimpiyada idmançılarla yanaşı, hakimlər də ilk dəfə and içmişdilər. Onun məzmunu belədir: "Ha-

kimlərin adından mən Olimpiya yarışlarının bitirəf keçiriləcəyinə və yarışların qanunlarına hörmət ediləcəyinə and içirəm". Onu da əlavə edək ki, Olimpiya Oyunlarını yarışların keçirildiyi ölkənin Prezidenti açıq. Dördilliyin ən əsas yarışını Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin prezidenti bağlayır. 1952-ci il Helsinkidə keçirilən Olimpiya Oyunlarından sonra yeni bir ənənə yarandı. Yarışbağlı elan edilən kimi stadionda olan tabloda "Əlvida, Helsinkil! Melburn bizi gözləyir!" sözləri yazıldı.

Olimpiya bayrağı

Hər bir Olimpiya Oyununun açılış keçirilən stadionda havaya Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin (BOK) bayrağı qaldırılır. Ağ rəngli bu bayraqda dünyanın beş qitəsinin rəngli rənglərində olan bir-birinə keçirilmiş halqalar təsvir olunmuşdur. İlk dəfə bu bayraq 1920-ci ildə Belçikanın Antverpen şəhərində keçirilən Olimpiya Oyunlarında qaldırılmışdır. Məhz o vaxtdan etibarən ənənəyə görə, əvvəlki Olimpiya Oyunlarının keçirildiyi şəhərin nümayəndəsi bayrağı BOK prezidentinə təqdim edir.

Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin rəhbəri isə bayrağı növbəti Olimpiyadanın keçiriləcəyi şəhərin merinə təhvil verir. Bu ənənə o vaxtdan indiyədək saxlanılmışdır. Onu da əlavə edək ki, yarışların açılışından sonuna qədər

Olimpiya bayrağı stadionda dalğalanır. Məlumət üçün onu da qeyd edək ki, Olimpiya bayrağı ideyasını 1913-cü ildə BOK prezidenti Pyer de Kuberten vermişdir.

Olimpiadanın ən çox keçirildiyi ölkə

Qeyd etdiyimiz kimi, ilk Olimpiya yarışları 1896-cı ildə Afinada keçirilmişdir. Həmin yarışlarda 13 ölkənin 311 idmançısı medallar uğrunda mübarizə aparmışdır. İndiyədək 31 Yay Olimpiya Oyunları keçirilmişdir. Məlumat üçün qeyd edək ki, Olimpiya Oyunlarının keçirilmədiyi hallarda da Olimpiyaya sayca nömrə verilir.

Yunanıstanın paytaxtı Afinada start götürmüş ilk Yay Olimpiya Oyunları 2004-cü ildə də eyniadlı şəhərdə keçirilmişdir. ABŞ isə 4 dəfə (1904-cü il Sent-Luis, 1932-ci və 1984-cü illərdə Los-Anceles, 1996-cı il Atlanta) belə bir mötəbər turnirə evsahibliyi etmişdir. Böyük Britaniyanın paytaxtı London isə 3 dəfə (1908-ci, 1948-ci, 2012-ci illər) turnirin evsahibi olmuşdur. Almaniya (Berlin - 1936-cı il və Münxen - 1972-ci il), Fransa (Paris - 1900-cü, 1924-cü illər) və Avstraliya (Melburn - 1956-cı il, Sidney - 2000-cü il) hərəyə 2 dəfə, İsveç (Stokholm - 1912-ci il), Belçika (Antverpen - 1920-ci il), Hollandiya (Amsterdam - 1928-ci il), Finlandiya (Helsinki - 1952-ci il), İtaliya (Roma - 1960-cı il), Yaponiya (Tokio - 1964 və 2020-ci illər), Meksika (Meksiko - 1968-ci il), Kanada (Monreal - 1976-cı il), SSRİ (Moskva - 1980-ci il), Cənubi Koreya (Seul - 1988-ci il), İspaniya (Barselona - 1992-ci il), Çin (Pekin - 2008-ci il) və Braziliya (Rio - 2016-cı il) isə bir dəfə Yay Olimpiya Oyunlarını keçirmişlər.

Xatırladaq ki, 1916-cı, 1940-cı və 1944-cü illərdə Olimpiya Oyunları təşkil olunmamışdır. Bunun əsas səbəbi həmin illərin I və II Dünya müharibələri dövrünə təsadüf etməsidir.

Yarışların ən yaşlı qalibləri

Planetin ən güclü idmançıların yarışdığı Olimpiya Oyunları rekordları ilə də yadda qalmışdır. Çoxları hesab edirlər ki, burada ancaq gənclər iştirak edə və medal qazana bilərlər. Lakin 1972-ci ildə Almaniyanın Münxen şəhərində keçirilən Olimpiya Oyunlarında iştirak edən ingiltərəli Xilda Lorna Consonun 70 yaşlı olmuşdu. Bu yaşa baxmayaraq, Xilda atçılıq idmanının çıxışına növbəndə böyük məharət göstərmişdi.

Kişilər arasında ən yaşlı Olimpiya iştirakçısı isə İsveçli Oskar Swan olmuşdur. O, 1920-ci ildə Stokholmda keçirilən Yay Olimpiyadasında 73 yaşında güllə atçılığı proqramında iştirak etmişdi. Maraqlıdır ki, Oskar Swan dörd il sonra Parisdə keçirilən Olimpiya Oyunlarına da hazırlanmış, ancaq səhhətində yaranmış problemlərə görə çıxış edə bilməmişdir. Qeyd edək ki, Swan həmçinin Olimpiya Oyunlarının tarixində ən yaşlı qalib adına malikdir. O, 1908-ci ildə 61 yaşında iki qızıl medal qazanmışdır.

Olimpiya tarixinə Norveç yaxtaçısı Maqnus Konovun adı qızıl hərflərlə daxil olmuşdur. O, 40 il ərzində - 1908-ci, 1912-ci, 1920-ci, 1936-cı və 1948-ci illərdə keçirilən beş Olimpiya Oyununda iştirak etmiş, 2 qızıl və 1 gümüş medal qazanmışdır.